

UN PROFESSOR IMPARTINT CLASSE A L'INSTITUT NICOLAU COPÈRNIC. PERE VIRGILI

a
llegim

44

● 'El jardí de vidre', premi de la Unió Europea 2019 ● La nova novel·la de Kaouther Adimi, una faula massa innocent

46-47

● Pau Riba publica 'Història de l'univers'
● Vicenç Pagès Jordà aprofundeix en les fal·làcies sobre el català

Escriptors infiltrats a les aules

Compaginar docència i literatura és una fórmula laboral habitual que sovint serveix als escriptors per trobar la inspiració a les aules. Parlem amb David Cirici, Clara Queraltó, Jordi Llavina, Alba Sabaté i Helena Carreras de la seva vocació.

◆◆◆◆◆ Núria Juanico Llumà

La literatura i la docència formen un dels tandems professionals més habituals en el món de la cultura catalana. Maria Barbal, Vicenç Pagès Jordà, Ponç Pons, Jaume Cabré, Francesc Serés, Toni Sala i Maite Carranza són alguns dels molts exemples que, en un moment o altre de la seva trajectòria, han combinat l'ensenyament amb l'escriptura. "La segona feina més comuna dels escriptors a Catalunya i a Europa és ser professor. És bastant compatible amb escriure, perquè et deixa molt temps lliure", explica David Cirici. Ell va exercir de professor de llengua i literatura catalana als anys 80. Després va saltar a la publicitat i a la televisió i, amb la crisi del 2008, va tornar a les aules. "Si no hagués sigut professor és probable que no hagués escrit per a adolescents. *L'esquelet de la balena* (Estrella Polar) el vaig idear el 1985

pensant en els alumnes, perquè el panorama educatiu estava dominat per un tipus de novel·les que a mi no m'agradaven", subratlla l'escriptor.

La solitud i la introspecció indissociables del procés creatiu troben l'equilibri just amb l'ensenyament, que situa els autors en un procés de descoberta i d'aprenentatge constant. "La docència és molt social, i això la fa un bon complement a l'aïllament de l'escriptura. Pots parlar –no només amb els alumnes, sinó també amb els companys de claustre– de tot allò que has estat pensant durant el dia sol", diu Cirici. "Quan ets professor, ensenyes el que saps i aprens el que no saps. Amb les novel·les passa una mica el mateix. Escriure coses noves, igual que llegir, sempre implica aprendre", afirma l'escriptora Alba Sabaté, que des de fa més de 30 anys ensenya llengua i literatura al Prat de Llobregat.

"QUAN ETS PROFESSOR, ENSENYES EL QUE SAPS I APRENS EL QUE NO SAPS. AMB LES NOVEL·LES PASSA EL MATEIX", DIU SABATÉ

Sabaté és autora de cinc novel·les, però fins a la més recent –*Galetes de mel i gingebre* (Columna)– no havia fet confluïr el món de l'educació amb l'escriptura. La novel·la acompanya dos estudiants d'institut en un viatge per trobar-se a ells mateixos. La seva experiència com a docent li ha servit per construir els personatges i reflectir l'adolescència, un territori que coneix bé. "Em feia una mica de por traïr alguna possible confessió que m'haguessin fet els alumnes. Em vaig inspirar en tots els anys que porto ensenyant, i que m'han permès conèixe'ls d'una manera molt íntima, però a l'hora d'escriure no vaig centrar-me en ningú concret", assenyalava Sabaté.

En un procés similar, Helena Carreras va basar-se en les pròpies vivències per donar forma a un retrat de la joventut amb *Dinou vint* (Empúries), la novel·la gua-

nyadora de l'últim premi Just Maria Casero. Carreras va exercir de professora de llengua i literatura catalana durant més de 35 anys i, si bé sempre ha combinat la feina amb l'escriptura (té quatre novel·les al calaix), no ha sigut fins ara que ha publicat el seu primer llibre. *Dinou vint* gira al voltant de la Cuba, una adolescent apassionada per la poesia, i la seva mare, la Diana. "La protagonista és fruit de la meva experiència a les aules. Durant molts anys he pogut copsar l'actitud dels joves. La Cuba té moltes inquietuds culturals. Perquè aquests adolescents existeixen. Els adolescents no són apàtics", destaca Carreras.

Literatura són més que frases

Conèixer de primera mà les vicissituds de la creació literària atorga als professors una mirada diferent a l'hora d'ensenyar a escriure. "Durant un temps vaig crear una assignatura de batxillerat per mostrar que utilitzant l'escriptura i la literatura a vegades arribes a llocs on, si no, no hi arribaries. Un alumne va dir-me que a classe de literatura havia après a viure. Va ser molt bonic i molt representatiu", explica Carreras. Clara Queraltó, autora d'*El que pensen els altres* (Proa), fa vuit anys que exerceix com a professora de català i també imparteix tallers d'escriptura entre l'alumnat. "Com a creadora hi ha una implicació diferent. A l'hora d'ensenyar a escriure els explico que són processos llargs, amb molta planificació i revisió. Intento que vagin més enllà de les històries de bons i dolents, que vegin que els textos han d'emocionar i han de ser complexos", explica Queraltó. En el seu cas, la vocació de professora i la d'escriptora sempre han conviscut, si bé durant el curs té poc temps per crear. "La docència és una feina molt absorbent i per escriure necessito dedicar-li estones llargues. Quan escric més és durant les vacances, perquè els 10 mesos de curs m'ocupen molt el cap i quan arribo a casa em resulta difícil concentrar-me", diu l'escriptora.

Els alumnes de Queraltó saben que la seva professora és autora –alguns ho van descobrir quan un dels seus contes va sortir a la selectivitat valenciana–. L'escriptora també va inspirar-se en l'entorn educatiu per a un dels seus relats. Jordi Llavina, en canvi, intenta mantenir les dues professions totalment separades. "En el que escric mai reflecteixo com a tema la qüestió de la docència. Són dos plans diferents, no tenen res a veure", subratlla Llavina. Els matins els dedica a ensenyar llengua i literatura i a les tardes escriu. "L'únic reflex del fet d'ensenyar en allò que he escrit és que m'ha portat a ser més entenedor", afirma l'escriptor.

Això sí, els escriptors professors són més sensibles en la difícil lluita perquè els estudiants s'apassionin per la literatura. "Molt sovint els clàssics tenen un efecte dissuasiu a l'hora de fer llegir els alumnes. Sembla delirant que ningú hagi vist quins llibres poden funcionar –lamentava Llavina–. Vivim un temps molt agre i molt poc donat a la reflexió literària. La literatura costa molt fer-la llegir".

L'agredolça redempció d'un vidu a l'estil 'Gran Torino'

'Vladivostok', de Lluís Oliván -que combina l'escriptura amb la docència en un institut de Lliçà-, explica dos mesos decisius en la vida d'un pare jubilat escèptic i poc social

◆◆◆◆◆ Jordi Nopca

"Vladivostok és la ciutat més a l'extrem del continent, el lloc on en Tomàs i la Magda volien viatjar abans que ella es posés malalta i morís. És una metàfora d'aquell lloc llunyà on es vol arribar, però també és el punt de trobada entre els mons d'en Tomàs, un home tècnic, que sempre ha buscat respostes objectives a les coses, i la Magda, que va ser mestra i sempre es va interessar molt més per la literatura". Lluís Oliván parla de la seva nova novel·la, la primera que publica a Edicions del Periscopi, amb l'entusiasme de qui ha aconseguit trencar un llarg silenci literari.

Nascut el 1968, Oliván compagina l'escriptura amb la docència en un institut de Lliçà d'Amunt. No publicava cap novel·la per a adults des de *Lo que hay en el fondo*, premi València de narrativa en castellà el 2013. "Escric, sobretot, en castellà –diu–. Quan abordo temes més punyents ho faig en català. És la llengua que em serveix per sacsejar el lector. Per posar el dit a la nafra i furgar". *Vladivostok* furga en les ferides d'un home jubilat, viudo des de fa dos anys, que té un únic amic –a qui anomena així– i un fill, el Nano.

La seva rutina comença a canviar quan, a la urbanització on viu, apareix una nova Veïna amb el seu Fill. "Oculto els noms de la majoria de personatges per exemplificar la manca d'empatia del protagonista amb els altres –explica l'autor–. A banda de la Magda, la resta de personatges han anat passant per la vida del Tomàs sense deixar-hi gaire petja". La relació amb el Nano, per exemple, és complicada. "Pare i fill no tenen res a dir-se", recorda. En Tomàs exemplifica una generació en què "els homes eren totalment prescindibles en la història d'una família". Havent-se quedat sense la mare, el pare, "un artefacte gairebé decoratiu", deixa d'entendre el fill.

Aïllar-se en una urbanització

A Oliván li agrada ambientar les novel·les "en escenaris de la segona corona metropolitana, urbanitzacions que podríem trobar al Baix Llobregat, als Vallesos o fins i tot al Maresme, mons on la unitat no és el barri ni el carrer, sinó la parcel·la". El novel·lista reconeix que "els personatges d'aquests entorns estan molt aïllats". I afegeix: "Són socialment i geogràficament molt curiosos".

Vladivostok transcorre durant dos mesos decisius en la vida del protagonista, en què "la relació

amb la Veïna no funciona però en canvi descobreix l'homosexualitat". "Igual que accepta fumar marihuana a partir de la malaltia de la Magda, també assumeix la relació homosexual que se li presenta amb una gran naturalitat", avança. Oliván reconeix que al principi de la novel·la l'eremitisme i la misantropia del Tomàs poden fer pensar en el protagonista de *Gran Torino*, de Clint Eastwood. "Pot semblar que és el típic vell asocial que no s'entén amb ningú i que, en canvi, és capaç d'establir una relació de paternitat amb un adolescent problemàtic –diu–. És així i alhora no. La redempció del personatge no pot ser tan fàcil". Oliván ha escrit una novel·la àgil i amb sentit de l'humor, on la ironia conviu amb els elements agredolços.

Es, també, la història de la descoberta de la literatura per part del protagonista, aquella "quarta banda" del blog que mantenia la seva difunta esposa, i que homenatjava

VLADIVOSTOK
LLUÍS OLIVÁN
PERISCOPI
232 PÀG. / 17,50 €

des del títol Víctor Català. "En Tomàs intenta entrar en aquell món que li és completament hostil –comenta–. Al principi no entén que algú hagi pogut dedicar la vida a personatges de ficció, inventats, que no han existit mai. Li sembla una pèrdua de temps extraordinària. En certa manera, el seu és un descobriment de la literatura com a forma de coneixement". Entre els autors presents a la novel·la en forma de cites o de lectures d'en Tomàs hi ha Philip Roth, Amos Oz, Max Frisch i Kjell Askildsen. "És un autor noruec que m'agrada molt, escriu contes durs i secs, sovint sobre personatges vells", diu Oliván, que també es reconeix lector de Bohumil Hrabal, Milan Kundera, J.M. Coetzee i Jorge Luis Borges. D'autors que escriguin en català segueix, entre d'altres, Anna Ballbona, Albert Forns, Jordi Puntí i Quim Monzó.

LLUÍS OLIVÁN ÉS PROFESSOR EN UN INSTITUT DE LLIÇÀ D'AMUNT. CÈLIA ATSET